

De Bilkerts en hun geld

De Bildtse Bank wortelt in de landbouwcrisis van 1880, toen een op de negen Bilkerts uit pure armoede emigreerde. De bankencrisis van 2008 luidde het definitieve einde in. Die bancaire geschiedenis staat nu opgeschreven in een prachtig boek.

Hypotheek, 1824		d.d. 1 Sept. 1928	ad 5000
rente	5%	jaarlijksche aflossing	f 250 -
1e Rentebetaling	5 Sept. 1929		
1e Aflossing	5 Sept. 1929		

BETALINGEN DOOR DEN HYPOTHEEKNEMER					Afslossingen in:		Sog verschuldigd op de hypotheek.	Hand et
Jaartal no.	Datum	Rente.	Kosten en boeten	Cijfers.	Letters.			
1367	1929 Sept. 5	250 -	- 10	250 -	Voorschot	4750 -		
1368	1930 Sept. 1	250 -	- 10	250 -	Voorschot	4700 -		
	1930 Sept. 11	250 -	- 10	250 -	Voorschot	4450 -		
1416	1931 Sept. 17	250 -	- 10	250 -	Voorschot	4200 -		
1563	1932 Sept. 1	250 -	- 10	250 -	Voorschot	3950 -		
1600	1933 Sept. 14	250 -	- 10	250 -	Voorschot	3700 -		
1389	1934 Sept. 6	250 -	- 10	250 -	Voorschot	3450 -		
1414	1935 Sept. 12	250 -	- 10	250 -	Voorschot	3200 -		

Een hypotheekboekje uit 1928.

Een mechanische rekenmachine van de Bildtse Bank uit de jaren zestig. FOTO LINUS HARMS

In 1944 had het Bildt meer dan een miljoen gespaard

den, naar Kingma's Bank, de Zuivelbank of de Amsterdamse Bank gebeurde zonder enige bewaking. „Ik hew dink ik wel 'n ton over de Nijstad koierd”, vertelt kassierszoon Wiebe Bouma. De beveiliging van het bankgebouw in Sint Anna bestond uit een afgekeurde politiehond van Ameland. Overvallers hebben zich er nooit laten zien.

Toen het bejaardenhuis De Vlaswiek in Sint Anna een lening van 4 miljoen gulden aanvraag voor een uitbreiding, bleek de bank van het Bildt een maatje te klein. Die kredietaanvraag gaf het zetje tot een nieuwe samenwerking met de Zuivelbank, de voorloper van de Friesland Bank. Daarmee kreeg de grote broer uit Leeuwarden langzaam vat op de Bilkerts. Natuurlijk bleven die nog wel dwars en eigenzinnig. Een fraudeurde employee? Leeuwarden eiste ontslag op staande voet, maar de bankbestuurders in Sint Anna zagen ook het gezin achter de fraudeur en streken met de hand over het hart.

Uiteindelijk dreven wetten en regels de Bildtse Bank helemaal in handen van de Friesland Bank. „Wij hadden 'n prot fermogen, en 'n soad klanten”, vertelt voormalig medewerker Frans van der Mossel. „t Waar 'n tiidlang 't grootste kantoor fan Friesland Bank. Groater as Heerenveen, Sneek of Drachten.”

In 1989 stond er 54 miljoen gulden (24,5 miljoen euro) op de balans. De Bildtse Bank-Friesland Bank telde 23 arbeidsplaatsen en er waren 5779 klanten. Nooit kreeg het hoofdkantoor voor elkaar dat typische Bildtse bankieren zou verdwijnen. Dat gebeurde pas met de ondergang van de Friesland Bank, nu vijf jaar geleden.

De Bildtse Bank, het eigenaardige vertrouwen.
Douwe Zwart, Roel de Vries en Gitta Brugman. Uitgeverij Stichting Bildtse Belangen, 247 blz., 24 euro.

JAAP HELLINGA

In de laatste twintig jaar van de negentiende eeuw kreeg de Friese landbouw zware klappen te verwerken. Boeren zagen de markt overspoeld worden door goedkoop Amerikaans graan. Daar bovenop veranderde de pas uitgevonden kunstmest ook nog eens de armeterigste zandgronden in weelderige akkers. Die nieuwe concurrentie had enorme gevolgen voor het Bildt.

In 1880 telde de gemeente 9501 inwoners. Twintig jaar later woonden er nog maar 8667 mensen op de

vruchtbare zeeleek aan de Waddenkust. Veel arbeidersgezinnen waren naar de Verenigde Staten vertrokken. Thuis was de handel nagenoeg stilgevallen. Die leemte leidde tot een opmerkelijk initiatief. Op 7 september 1897 zette het Departement St. Annaparochie van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen de eerste stap richting het stichten van een kleine dorpsbank, waar de lokale bevolking kon sparen en lenen.

Een vereiste is dat de bank slechts in kleinen kring werkt, daar waar de mensen elkaar en elkaars bedrijf kennen”, zo berichtte de *Bildtsche Courant* van uitgever Jo-

hannes Kuiken. 'Op een dorp is iedere boerderij en ook bijna ieder ander bedrijf aan allen bekend. De oogst groeit ten aanschouwen van de gehele buurt; de toestand van het vee wordt bij den eerste oogopslag, bij iedere weidegang opgemerkt.'

In 1899 was de oprichting van de Coöperatieve Voorschot- en Spaarbank Sint Annaparochie een feit geworden. Burgemeester Deddo Hesselink kwam als eerste op de loonlijst. Als kassier-boekhouder genoot hij een jaarsalaris van 18,50 gulden. Hesselink was een van de veertien prominente Bilkerts, de Heren Veertien, die zich oprichter mochten

Enige beveiliging van de bank was een afgekeurde politiehond

noemen. Zij betaalden een bescheiden inleg en leverden daarmee het beginsaldo: 206,50 gulden. Op 26 april 1899 ging de bank voor het eerst open. In de bewaarschool in Sint Anna schoven Hesselink en onderwijzer Klaas van Tuinen 's avonds wat stoelen en banken aan

de kant en wachtten gespannen op de eerste klanten. Op de eerste zitting kwam niemand af, maar al gauw dienden de eerste leden zich aan. De jonge gardenier Klaas Dankert besloot bijvoorbeeld zijn geld bij de Voorschotbank te stallen, evenals schipper Foeke Rienks en schilder Cornelis Ferwerda.

Het bankvermogen groeide gestaag en in 1911 verrees er zelfs een bankgebouw. Het klokgeveltje in de Warmoesstraat, tegenwoordig een loze supermarktfacade, herinnert nog altijd aan dat bancaire verleden. De Bildtse bestuurders ontpoentten zich tot kundige bankiers. Ze lood-

sen hun voorschotbank door de kredietcrisis van 1915, overleefden de malaise van de Eerste Wereldoorlog en breidden hun werkveld uit tot de hele gemeente. In het jaar van de beurskrach, 1929, werd de jubilerende bank omgedoopt tot Coöperatieve Voorschotbank Het Bildt.

In 1938 telde de bank 482 leden. Er waren 848 spaarders die bijna 550.000 gulden in bewaring hadden gegeven. Daartegenover stond een bedrag van ruim 260.000 gulden uit aan hypotheeken, kredieten en voorschotten. De Tweede Wereldoorlog bracht de bank nauwe-

lijks tegenspoed: in 1944 was het krediet gestegen tot 614 leden en overstegen de Bilkerts de mijlpaal van 1 miljoen gulden aan spaartegoeden.

Na de oorlog bleef de bankinstelling doorgroeien, al bleef bankieren op het Bildt een kwestie van ons kent ons. Een boer die wilde investeren in nieuwe machines, mocht ongedekt rood staan. En omgekeerd leende slager en veeweider Auke Bijlsma in Sint Anna zijn bank wel eens 4000 gulden, als de elektrische kluis al dicht was en er toch nog iemand om geld kwam.

Het geldtransport naar Leeuwarden